

Hargita megye tájegységeinek demográfiai sajátosságai

Egybevetés az európai viszonyokkal

A korreferátum egy rövidesen megjelenő 200 oldalas könyvre támaszkodik, mely Hargita és Csongrád megye népmozgalmi adatait veti össze az 1996 és 1995 közötti időszakban.¹²

A könyvben több fontos cél kapcsolódik egybe. Az egyik az, hogy láttassa a magyarországi és romániai népesedési viszonyok közötti különbségeket. Ebből adódóan a könyv címe is ezt a törekvést tükrözi: *Fenyvesek közt és az Alföldön*, I. kötet és előkészületben van a II. kötet is, mely a népmozgalmi adatokat 1900 és 1965 között tartalmazza. Ebben a kötetben lát napvilágot a népesség fő korcsoportok szerinti bemutatása öt éves időszakonként. Mindkét kötet adatgyűjtését Péter E. Katalin közgazdász végezte Csíkszeredában.

A másik fontos célkitűzés volt az alapadatok közlése. A romániai megyék közül ez az első adatközlés településenként a népmozgalom adatairól évenként 1966–1995 között.

Az elemzés érdekében a kiadvány közli az 1900., 1941., 1960. és 1992. évi népszámlálások adatait az össznépességről és az anyanyelvi megoszlásról. Hargita megye népességének 85%-a magyar anyanyelvű 1992-ben. Ezek az adatok a romániai és a magyarországi népszámlálási kötetben ugyan megtalálhatók, de ilyen rendszerezettségben nem.

Az elemzés minden esetben egybevetést tesz a magyarországi Csongrád megye népmozgalmi adataival és számított ezer lakosra jutó arányokkal. Városenként, községenként mutatja be, hogy hol történik az átlagosnál nagyobb népességnövekedés, hol következik be elvándorlás és milyen mértékben. Ebben az esetben a fő célkitűzés a népesedési folyamat bemutatása. Az új adatközlésre támaszkodó elemzés foglalkozik Hargita megye vezetői által kért munkálatra, arra, hogy a tanulmány világítsa meg egyes települések (városok és falvak), valamint az egyes községek közötti különbségeket. E szempont alapján kiemelkedő figyelmet nyer a legdinamikusabban fejlődő városok és községek népesedési viszonyainak elemzése.

Ugyanakkor a másik „legre” is nagy figyelem terelődik, hogy hol indult el először és milyen mértékben az elvándorlás a falvakból; természetesen azt is hogy a városok népessége mily mértékben növekszik betelepülőkkel.

---

¹A kutató- és feldolgozó munkát támogatta az Országos Tudományos Kutatási Alap / T 026011

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

A megyében 1966 és 1990 között 9 települést tekintenek városnak. Ezek között igen lényeges különbségek vannak mind a természetes szaporodás, mind mechanikai népmozgalom tekintetében.

A különböző politikai fordulatok ellenére minkét országnak, jó statisztikái révén, sikerült az alapadatok tekintetében (össznépesség, anyanyelv) összhangot teremtenie 1900 és 1995 között. Az utolsó magyar népszámlálás 1990-ben, a romániai 1992-ben történt. A népmozgalmi adatok gyűjtését 1995-ig végeztük el. Ezeket az alapadatok a könyv második fele tartalmazza, az ún. Adattár részben.

Különböző okok miatt sok munkát igényelt az, hogy megfelelő helynévmutató készüljön a kötethez. Különösen a magyar helynevek az elmúlt évszázadban történt változása okozott gondot. Tekintettel arra, hogy egy-egy adminisztratív központhoz több falu is kapcsolódik, e falvakhoz kisebb települések tartoznak, ezeket a helynévmutatóba is fel kellett vennünk. Külön gondot jelentett a magyar helynevek esetében a helynév előtagjának felvétele vagy elhagyása. Így azután összesen ötféle helynévmutató készült. Magyar helynév előtag nélkül; előtaggal; adminisztratív központok szerint.

A román helynevek már jobban megszilárdultak, így a román helynevek ábécé szerinti felsorolásán kívül már csak az adminisztratív központok szerinti besorolás vált szükségessé. Az öt táblázat alapján el lehet igazodni, hogy melyik község adata mely oldalon található.

Az elért eredmények közül néhány fontosabb

A népszámlálások időpontjait figyelembe véve, Hargita megye népessége 1966-tól 1992-ig 282 372-ről 348 355-re emelkedett. Ez ezer lakosra számítva évenként 5,7 ezreléket jelent. Csongrád megye népessége 1960 és 1990 között 433 192-ről 438 842-re nőtt; ez ezer lakosra számítva évenként mindössze csak 0,4.

A statisztikák össznépességi adatai alapján mind 1900-tól 1941-ig, mind 1941-től 1966-ig terjedő időszakokban meghatározóvá vált, hogy a városok milyen mértékben növekednek. Igen sok falusi település népessége is növekszik még, de az össznépességi adatok alapján is látszik az, hogy már megkezdődött egyes helyekről az elvándorlás. Kismérvű elvándorlás 1900 és 1941 között még csak öt községből (Újszékely, Oroszhegy, Felsőboldogfalva, Székelyderzs és Kászontalitz) mutatható ki. Csongrád megye makói járásának 16 községéből is még csak három, amelyikben csökken a népesség.

1941 és 1966 között már 37 községbe (comuna) tartozó 235 faluban fogy a népesség. Mivel nem rendelkezünk népmozgalmi adatokkal ezekből az évekből, nem tudhatjuk, hogy a népességszökkenésben milyen mértékben játszott szerepet az elvándorlás és milyen mértékű a születéskorlátozás. A népesség tömörülése a városokba európai, mondhatni világszerte.

Azt, hogy Hargita megye egyes tájain milyen mértékű volt az elköltözés, szintén nem tudjuk megmondani, mert nem ismerjük a természetes népmozgalom adatait. Ezt a kérdést majd a következő kötetben kívánjuk megvilágítani. Azt látjuk hogy a városokban erőteljesen növekszik a lakosság. Még néhány, 13 adminisztratív egységhez tartozó 18 faluban szépen növekszik a népesség.

Csongrád megyében az 1941 és 1966 közötti időszakban is csak a megyeszékhely és Szentés népessége növekszik igen kis mértékben; a megye másik három városában

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

már csökken a népesség. A makói járás 16 községéből 12-ben fogy a népesség, és csak 4-ben növekszik kismértékben.

Egészen más a helyzet, más a tudásunk a 1966 és 1995 közötti időszakból. Rendelkezünk évenként a születési és halálozási adatokkal. Könyvünk jól mutatja be azt az európai sajátos jelenséget, hogy Románia népesedési viszonyai eltérnek, nem is kismértékben, az európai országokétól. Általános tendencia Európában, hogy a születések száma és aránya csökken, a halandósági arányok is javulnak, de minden ország népességi adatai a fogyás irányába mutatnak. Egyetlen európai nép, amely még határozott növekedést mutat, az albán.

Az általános csökkenési tendenciával szemben Magyarországon is kísérleteztek el- lenintézkedésekkel. A terhességmegszakítás tilalmát Magyarországon csak 1953 és 1956 nyara között tudták fenntartani. Rendkívül erős visszahatás következett. Romániában ez a kísérlet 1966-tól 1990-ig tartott. 1967-ben általában, de Hargita megye minden településén nagymértékben, megemelkedett a születések száma, majd fokozatos csökkenés következett be. Ez mindenütt így volt Romániában, Hargita megye a közepes szinthez tartozott.

Érdekes, hogy az általános tendenciától lényeges eltérések is mutatkoznak mindkét irányban. Mielőtt a népmozgalmi adatok alapján következtetéseket vonnánk le az egyes települések helyzetére vonatkozóan, néhány szót szólnunk kell a népesség anyanyelv szerinti megoszlásáról. A magyar anyanyelvűek aránya a megye össznépességéhez képest kismértékben csökken: 1900-tól 1941-ig 93,1%-ról 92,7%-ra; a nagy világgégés közepette menekülések is történnek. 1941 és 1966 között a magyar anyanyelvűek aránya 92,2%-ról kismértékben, 88,6%-ra csökken. Ebben a kismértvű változásban román anyanyelvűek beköltözése is meghatározó. Pontosan majd a második kötetben fogjuk bemutatni. A magyar anyanyelvűek aránya 1966-tól 1992-ig tovább csökken kismértékben, 88,6%-ról 85,4%-ra. Az aránybeli kismértvű csökkenés mögött azonban a magyar anyanyelvűek száma lényegesen növekszik. Számuk 1966-ban 247 906 volt; ez 1992-re 297 533-ra emelkedik. A románok száma is nő, valamivel nagyobb mértékben, 30 476-ről 49 099-re. A magyar anyanyelvűek összlétszáma 1966 és 1990 között 49 624-gyel növekedett. A viszonylag összefüggő és nagyobb területet elfoglaló magyarság növekedési aránya itt, Székelyföldön sokkal kedvezőbb, mint a mai Magyarországon.

A tanulmány hosszan foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az 1967-es születési meg- élénkülés után hogyan alakulnak az arányok a városokban és hogyan a községekben. A városok is különböznek egymástól. A falvak esetében megkülönböztet az elemzés erőteljesen szaporodó, közepesen és kismértékben szaporodó településeket. A halan- dóság területén is nagy a változatosság. A születési arányok magasabbak, a halálozási arányok alacsonyabbak Hargita megye településein, mint a Csongrád megyeiekben.

Ezekkel az összegző gondolatokkal kívántuk jellemezni a kötet tartalmát, az érin- tett főbb kérdéseket. A következőkben a kötetben közölt adatok segítségével városokra és tájegységekre kívánjuk az elemzést elvégezni, egyes főbb kérdéseket érintve. Természetesen a kötetben közölt adatsorok sokféle elemzést tesznek lehetővé, amit a már közölt népmozgalmi adatok alapján eddig is elvégeztünk.

Az 1966. és 1992. évi népszámlálások közötti időszakban kilenc településnek volt városi rangja Hargita megyében. A 9 város mindegyikében – nem egyforma mérték- ben – még pozitív a természetes szaporodás. Ha öt éves ciklusokra bontjuk az idősza- kot, ez csak az 1966 és 1990 közötti időszakra mondható el; 1991 és 1995 között a városokban is megtorpant a természetes szaporodásból adódó népességnövekedés.

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

Ha a várost tekintjük, akkor a tárgyalandó városok közül 4-ben pozitív a mérleg, de 5-ben már a stagnálás mutatkozik, ami a fogyás felé mutat. A népszámlálások adatai, valamint a természetes népmozgalom adatainak ismeretében pontosan elhatárolható a beköltözés mértéke, de már egyes városokban is kimutatható az elköltözés.

Csikszereda. A megyeszékhely 1900-tól tekintve napjainkig a megye legdinamikusabb fejlődő városa. Az 1966 és 1975 közötti tíz évben természetes szaporodásból 3388 fővel gyarapodott. A beköltözések, más szóval a vándorlási különbözet ugyanakkor 3706 volt. Az 1976 és 1985 közötti időszakban 4732 a természetes szaporodásból adódó növekedés; a beköltözések mértéke lassul, a vándorlási nyereség csak 365. Az 1986 és 1990 közötti periódusban a természetes szaporodás kicsit csökken: 3347, ugyanakkor Csikszereda vonzása erősebbé válik, 1351 a beköltözési többlet.

Székelyudvarhely. 1966–1975 közötti évtizedben a természetes szaporodás 3607. Tekintettel arra, hogy a Székelyudvarhely valamivel kisebb népességű Csikszeredánál, így mondhatjuk, hogy a belső népességfejlődése kedvezőbb. A vándorlási különbözet, a beköltözések csak 1163 fővel növelik az össznépességet. E tekintetben Csikszereda van kedvezőbb helyzetben. 1976 és 1986 között erőteljes a természetes szaporodás: 4268. A városban nemhogy beköltözési többlet lenne, hanem kismérvű elvándorlás. A népesség csak 3741 fővel gyarapodik, tehát 527 a mechanikus népmozgalomból adódó negatív különbözet. 1986–1995 között a természetes szaporodás szintén csökken, úgy mint Csikszerdában, csak valamivel nagyobb mértékben. A természetes szaporodás 2880 fővel növeli a népességet. A tényleges népességnövekedés ennél kedvezőbb, a municípium népessége 3534 fővel nőtt. Tehát kismérvű beköltözési többlet mutatható ki: 646.

Gyergyószentmiklós a Gyergyói-medence közepén helyezkedik el, és Gyergyó-videk központja. A város fokozatosan fejlődik; nem oly mértékben, mint Csikszereda vagy a régi vármegyeszékhely, Székelyudvarhely. Az 1966-os 13 828-as össznépességhez képest az 1971–1975-ös öt éves ciklusra a népesség 17 397-re növekszik.

A 3564-es növekedésen belül a két öt éves ciklusban 1867 a természetes szaporodás; tehát 1700-ra tehető ebben az évtizedben a beköltözők száma. A közép népesség 1976 és 1985 között 2923-mal növekszik. A természetes szaporodás 2250, tehát ebben az évtizedben is van majd 700 főnyi beköltözés. 1986 és 1995 között a közép népesség alapján 2346 főnyi növekedést lehetne megállapítani. A természetes szaporodás 1287. Ebből következik, hogy kismérvű beköltözés továbbra is növeli a város népességét, több mint 1000 lakossal.

Székelykeresztúr az unitárius gimnáziumáról híres kulturális központ szerepét betöltő város népességnövekedése 1900 és 1941 között közepes, 1941 és 1960 között minimális. Változik a helyzet az 1966 és 1992-es népszámlálások közötti időszakban. Az 1977-es népszámlálási adatot is felhasználó számítási módszerünk alapján látjuk, hogy az 1966-os népszámlálás és az 1971–1975 közötti időszakra kiszámított közép népesség között 1141 főnyi a növekedés. A természetes szaporodás 1966 és 1971 között 823. Tehát kismérvű, 300 fő feletti betelepülést lehet kimutatni. 1975 és 1985 között a közép népesség alapján 2276 a növekedés. A természetes szaporodás 888. Így majd 1400 fővel való növekedés jelentősnek mondható. 1986-tól 1995-ig a közép népesség 2391-gyel növekszik. A természetes szaporodás ugyan csökken, 665, de így is a beköltözések számát 1700 felettire tehetjük. Székelykeresztúr városában megteremtődtek a gazdasági fejlődés feltételei, így a város eltartóképessége növekedett.

A megye másik öt városában már nem ilyen kedvező a kép.

Maroshévíz. Az össznépességi adatok alapján tett áttekintésből látható volt, hogy

Erdélyi Magyar Adatbank

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

Maroshévíz igen dinamikus fejlődött 1900 és 1941 között. A fejlődés mértéke lelassult az 1966-ig terjedő időben. Az 1966 és 1992 közötti fejlődés valamivel túlszárnyalta az 1900 és 1941 közöttit. Ez a fejlődés azonban ellentmondásos. Az 1971 és közötti időszakra kiszámított közép népesség nem mutat jelentős növekedést: 2386. Ebből a természetes szaporodás 1966. A beköltözési többlet a 400-at túllépi, és 1985 között a közép népesség 2634-gyel növekszik. Ezen belül a természetes szaporodás 1785. Ebből következik, hogy a beköltözésekkel több mint 800 fővel növekszik a város. Azonban 1986 és 1995 között a közép népesség ugyan 1199-cel növekszik, de a természetes szaporodás 1540. Ebben az időszakban a városból már megindul az elköltözés, majd 350 fő.

Tusnádfürdő. Össznépességi adattal a városkáról 1941-től rendelkezünk. Ekkor 723 lelket számoltak össze a fürdővárosban. 1966-ra 1204-re növekedett a népessége, 1992-re 1969-re. A 765 főnyi növekedésen belül 429 a természetes szaporodásból adódó növekedés. Tehát a betelepülési többlet mindössze 336. A neves fürdőhelynek megmaradt exkluzív jellege.

Szentegyháza város össznépessége 1900 és 1941 között is növekedik, de kiemelkedő 1941 és 1966 között. Az 1966-os népszámlálás és az 1971–1975 közötti időszak közép népessége között jelentős a népességnövekedés: 3312.

Ennek okai a helyi gazdasági élet munkahelyteremtő képességének növekedésében keresendő. A népességnövekedésen belül a természetes szaporulat csak 1070. Ebben a tíz esztendőben több mint 2200-an költöztek Szentegyházára. 1976 és 1985 között a közép népesség növekedése már kisebb mérvű: 1281. A természetes szaporodás ebben a 10 esztendőben 1090. A beköltözési többlet nem éri el a 200-at. 1986 és 1995 között a közép népesség 425-tel növekszik. A természetes szaporodás 857. Ebben az évtizedben már megindult az elköltözés Szentegyházáról. 400-nál több elvándorlással számolhatunk. A belső gazdasági fejlődés megtorpanása Szentegyháza város népességmegtartó képességét aláasta.

Balánbánya. Az 1966-os népszámláláskor még csak készülöben voltak a város bányái. Az össznépesség csak 4646. Az 1966 utáni következő népszámlálás 1977-ben volt. Ekkorra 12 161-re növekedett a város népessége. Ha egyenletes betelepülést tételezünk fel, akkor az 1966–1970-es időszakban a közép népesség 8062. A természetes szaporodásra vonatkozó adatokat figyelembe véve, 4000 felett volt a betelepültek száma. 1975 végére az össznépesség: 11 478. A természetes szaporodást leszámítva, 2000 körüli a betelepülők száma. 1976 és 1980 között Balánbánya népességfelszívó képessége megszűnik, sőt megtartóképesége is megtorpan. Az előző öt éves ciklushoz képest a népességnövekedés csak 1040. A természetes szaporodás ugyanakkor 1835. Tehát 800 fő körüli elvándorlással lehet számolni. A folyamat a következő öt éves ciklusban folytatódik, sőt erősödik. 1981 és 1985 között a város népessége csökken, a természetes szaporodás nagyságának ismeretében megállapítható, hogy az elvándorlás 1660 körüli. Az 1985 és 1995 közötti időszakban is ehhez hasonló, 1900 körül volt. Számításaink, ha nem is annyira pontosak, mint egy népszámlálási adat, mégis kifejezik a folyamatot. Az elköltözők száma 900 fő felett volt.

Borszék. A város fejlődése 1941 és 1966 között jelentős, ezer lakosra számítva 9,0. 1966-tól 1992-ig, a népszámlálásig lelassul, ezer lakosra évi 4,5. A népmozgalmi adatok birtokában megállapítható, hogy e növekedés ellenére már megkezdődött igen korán az elvándorlás. 1966 és 1975 között természetes szaporodásból 348 fővel kellene a városnak növekednie, amikor a növekedés csak 113. Tehát az elvándorlási különbözet 200-nál több. 1976 és 1985 között, 10 év alatt a népességnövekedés minimális, 91 fő.

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

A természetes szaporodás is igen lecsökken, 173. Ez igen meglepő, hisz ez a nagy megszorítások időszaka!

A születések számának minimális voltát csak a korábbi évtizedek elvándorlásával tudjuk magyarázni. Egyre kevesebb a fiatal a termékenységi korcsoportba tartozók száma. Ebben a helyzetben már az elvándoroltak száma is kevés, számuk nem éri el a 100-at. 1986 és 1995 között a népességnövekedés csak 32, a természetes szaporodás 54. Így 20 fő körüli az elvándorlás.

Ilyen demográfiai összefüggések lesznek jellemzők a községekre, a falvakra. A városokra jellemző népességvonzás Borszék esetében nem tapasztalható. Igaz – már láthattuk –, Szentegyháza és Balánbánya városokból is megindult az elköltözés. Hiába a városi rang, ha nem megfelelő a gazdasági fejlődés.

Községek tájegységenként

Borszéki-medence, kis földrajzi egységhez tartozó községek népesedési viszonyai a medence központjához, Borszékhez hasonlóak.

Bélbornak az 1977-es és 1992-es népszámlálások között már össznépessége nő, igaz csak 20 fővel. A magas születésszámból adódóan, 1976 és 1995 között 622 a természetes szaporulat. E kis, 2930 lelket számláló faluból 600-nál többen költöztek el. Gyergyótölgyes népessége is fogy 1977 és 1992 között, 4207-ről 3780-ra. Az 527 főnyi fogyáshoz hozzá kell számítanunk azt, hogy ebben az időben 294 volt a természetes szaporodás. Így tehát megállapíthatjuk, hogy ebben az időszakban több mint 820 fő a vándorlási veszteség. Gyergyóholló, a hozzá tartozó Hollósarka faluval együtt, 1977-től 136 fővel csökken. 1992-ben az össznépessége 1622. A 1365 főnyi csökkenéshez hozzá kell vennünk 64 főt, ennek az időnek a természetes szaporodását. Így a vándorlási különbözet kerekén 200. Láthatjuk, hogy a két településről viszonylag kevesen vándoroltak el. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy Gyergyóholló és Hollósarka településeken természetes fogyás mutatható ki az 1991 és 1995 közötti időszakban. A később tárgyalandó községek, falvak esetében nemcsak túlzott fogamzásgátlás, családtervezés a fogyás magyarázata, hanem az, hogy az 1966-ot megelőző időszakban is elkezdődött a népesség elköltözése. Így a népesség elöregedésében a fiatal korosztályok csökkenése is a természetes fogyás oka.

Gyergyói-medence. Gyergyószentmiklós városán kívül e területen még 9 adminisztratív központba tervezve, 12 települést találunk. Itt is a későbbiekben is a községekhez és a falvakhoz még további szórványtelepülések tartoznak. Kiadványunk ezeket mind feltünteti.

A 9 község közül 7-ben fogy a népesség az 1977-es és az 1992-es népszámlálások között. Salamás községben és az ehhez tartozó Gyergyóhodoson, valamint Gyergyóremetén stagnál, illetve minimálisan növekszik.

Salamáson az 1976 és 1990 közötti 20 évben a természetes szaporodás 437 fővel növelhette volna meg a népességet. Mivel az össznépesség fogyása 16 volt, így megállapíthatjuk hogy ebben a két évtizedben 453 fő a vándorlási különbözet.

Gyergyóremete népessége 1977-től 1992-ig 40 fővel növekedett. A természetes szaporodás 1977-től 1995-ig 1002. Ebből következik, hogy az elvándorlás ebben a községben még nagyobb: 962.

Erdélyi Magyar Adatbank

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

Salamáshoz és Gyergyószentmiklóshoz képest a többi község helyzete demográfiai szempontból kedvezőtlenebb. A Gyergyói-medence másik 7 községét is két csoportra bonthatjuk. Egyikbe azok tartoznak, amelyekben még a természetes szaporodás növelhetné a népességet az 1990-es fordulat után is. A másikba azokat amelyben már a természetes fogyás is csökkenti a népességüket az elvándorlás mellett.

Gyergyóalfalu össznépessége 1977 és 1992 között 231 fővel csökkent. A természetes szaporodás jelentős, 664. Tehát majd 900 főnyi az elvándorlás. Galócás népessége 1977-től 1992-ig 138-cal csökkent, a természetes szaporodás nem túl nagy 1976 és 1992 között, 414. Az elvándorlás 550 fő körüli lehet.

Gyergyóditró nagyközség népfogyatkozása 1977 és 1990 között kisebb mértékű: 349, 1990 után öt esztendőben már itt is több a halálozás, mint születés, de csak 27-tel.

A vizsgált húszéves időszakban a természetes szaporodás 649, így összességében majd 1000 főre tehető az elvándoroltak száma. Vaslábbon 1977-től 1992-ig 243-mal csökken a népesség. Természetes szaporodása már nem növeli népességét, 1976 és 1995 között 52-vel többen haláloztak el, mint születtek. Így az elvándorlási különbözet csak 191. Gyergyóújfalu és a hozzá tartozó Kilyénfalva és Tekerópaták népessége 1977 és 1992 között 638 fővel csökkent. Ebben az időszakban 24-gyel többen haltak meg, mint születtek. Tehát az elvándorlás 610 körülire tehető.

Gyergyócsomafalva esetében az össznépesség fogyása 1977-től 349. Természetes szaporodásból a népesség növekedése 256 lenne. Így tehát az elvándorlás ebben az időszakban 600 körülire tehető.

Gyergyószárhegy község helyzete mondható a legrosszabbnak a Gyergyói-medencében. Népessége 1977-től 622-vel csökkent. Jelentős a község fogyása úgy is, hogy több a halálozás, mint a születés. Így a fogyás 74. Ebből adódóan az elvándorlás 550 körüli a 3727 lélekre fogyott községben.

Ilyen részletességgel a későbbiekben nem vizsgáljuk Hargita megye községeit és falvait. Néhány szembeötlő demográfiai jelenségre azonban felhívjuk a figyelmet.

Mielőtt fokozatosan délre haladva, Felcsik és Alcsik község viszonyaira tekintenénk, szólnunk kell a *Gyimes-völgyéről*. Bár a szoros két községét, Gyimesbükköt és Gyimespalánkát Bákó megyéhez csatolták, mégis érdemes két gyimesi községről szólnunk. Gyimesközéplek és Gyimesfelsőlók a körülöttük levő sok-sok kis településsel, falukezdeménnyel a magasabb termékenységű községei Hargita megyének.

Gyimesközéplek népessége 1966 és 1990 között minimálisan csökkent, 74 fővel. Természetes szaporodása igen kedvező, így 1966 és 1995 között 1487.

Gyimesfelsőlokon hasonlókat tapasztalunk. Az össznépesség csak 51-gyei csökken, itt is magas a születések számából adódó természetes szaporodás: 1085.

A két község és a hozzájuk tartozó kis települések megtartóképessége azonban nem biztosította a megélhetést. Természetes szaporodásukhoz hasonló tömegű népesség költözött el. Az 5300, illetve 3400 lélekszámú községekből az bizony jelentős. Ez az elköltöző népesség majd 2500 fő, a Székelyföld népességét gyarapította.

Itt kell megjegyezni a gyimesi völgyesorostól kissé távolabb lévő vasútvonallal nem érintett Csíkszépvíz és a hozzá tartozó Csíkszentmiklós és Borzsova demográfiai sorsát. Csíkszépvízt valamikor örmény kereskedő iparosok is lakták. Meglehetősen romos templomuk még ma is áll. E települések népessége már régebbi időktől kezd elvándorolni. Az utolsó 30 év már a korábbi évtizedek következményeit is tükrözi. Csíkszépvíz község össznépessége 4281-ről 3748-ra csökkent, az 1977-től az adminisztratív intézkedések ellenére 319 fő. Mennyivel negatívabb kép, mint a Gyimesi-szorosban. A népességükben előregedett településekről már az elvándorlás is viszonylag kevesebb. A két népszámlálás által közrefogott 15 évben csak 214.

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

Felcsik falvait 6 adminisztratív központ köré csoportosították. Ezt két határozottan elkülöníthető csoportra bontottuk.

Egyik csoportba Csíkszentdomokos és Csíkmadéfalva tartozik. Ez utóbbi központja Csíkszicsónak, Csíkrákosnak és Göröcsfalvának. Ezekben a községekben egészen 1995-ig több a születés, mint az elhalálozás de az elvándorlás itt is jelentős. Ennek ellenére Csíkszentdomokos össznépessége ugyanannyi 1992-ben, mint volt 1977-ben. Ezek a kedvező népességüket viszonylag megtartó községek és falvak.

Másik csoportba 4 adminisztratív központhoz tartozó települést soroltunk. Ezekben a természetes fogyás már az abortuszt tiltó intézkedések idején is bekövetkezik: Csíkkarcfalva a hozzá tartozó Csíkjenőfalvával és Csíkszenttamással együtt, Csíkdánfalva a közigazgatásilag hozzá tartozó Csíkmadarassal, Csíkszentmihály és a hozzá tartozó falu, Vacsárcsi, valamint Pálfalva község Csíkdelne és Csomortán falvakkal.

Alcsik 5 községbe szervezett településeit egységesen lehet jellemezni. 1990-ig mind-egyikben viszonylag jelentős a természetes szaporodás, mert magas a születésszám. Az 1991 és 1995 közötti öt esztendőben már mindenütt többen halnak meg, mint születnek. Nagy a visszaesés a születések számában. Általában kismértékben csökken a községek lélekszáma 1977 és 1992 között.

Valamivel többen hagyják el falvaikat, mint a községek természetes szaporodása. A kö-

vetkező községekről, zárójelben a hozzájuk tartozó falvakról van szó: Csíkszentkirály (Csíkszentimre, Csíkmindszent, Csíkszentlélek, Búdösfürdő), Csíkszentgyörgy (Bánkfalva, Menaság, Kotormány, Egerszék-Csinód, Pottyond), Csíkszentsimon (Csatószeg), Csíkszentmárton (Csekefalva, Lázárfalva, Csíkkozmas) és Tusnád (Verebes).

Közel Alcsíkhöz, abból kiágazik a Kászoni-medence, a volt *Kászoni fiúszék*. Ma egyetlen közigazgatási egység, éspedig Kászonzaltiz község. A községközponthoz még 4 falu tartozik, ezek Kászonzeltiz, Kászonzimpér, Kászonzjakabfalva és Kászonzújfalva. Demográfiai tekintetben szomorú a kép. Az adatok azt mutatják, hogy innen már több évtizede elvándorol a népesség.

A *Hargita II.* kötetben részletesebben fogunk e településekkel foglalkozni. Most 1966-tól kezdve látjuk, hogy igen erőteljesen fogy a népesség. 1977-től 1992-ig az 5-öt településen 4624-ről 3135-re fogyott a népesség, ez 1489 fő. Az elhalálozási arány 1971-től 1995-ig 432-vel haladta meg a születéseket. A születések számának alacsony volta nemcsak a születéskorlátozásból adódik, hanem a korábbi elköltözésekkel áll összefüggésben. A termékenységi időszakba kerülő fiatal korosztály létszáma egyre kevesebb. Az előregedett településegüttesből *csak* 1050-en hagyták el szülőföldjüket az elmúlt 3 évtizedben.

Udvarhelyszék községeire és falvaira nagy hatást gyakorolt a két város, Székelyudvarhely és Székelykeresztúr. Az elköltözők zöme itt talált megélhetést.

Az ún. Sóvidék települései mutatják a legkedvezőbb demográfiai helyzetet a térségek között. Korond és a hozzá kapcsolódó, népművészetéről ugyancsak híres hely, Athya össznépessége 1966-tól 1992-ig 5637-ről 6340-re emelkedett. A természetes szaporodás is igen jelentős a születések nagy száma következtében: 1530. A megfelelő életlehetőséget biztosító területről is van elköltözés, igaz, kismérvű, ebben a 30 esztendőben az elköltözők száma 700-ra tehető.

Nem ennyire kedvező a kép, de még mindig nagyon jó a Sóvidék központjában, Parajdon. 1966 és 1992 között népessége kisebb mértékben növekszik, mint Korondé, 6757-ről 7064-re. Természetes szaporodása jobb a Korondéhoz viszonyítva. 1966 és 1995 között a község természetes szaporodása 1902. Ebből következik, hogy Parajdról többen költöztek el, mint Korondról, majd 1600-an. Kicsit távolabb a sóvidéki domb-

Erdélyi Magyar Adatbank

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. 2001.

ságon elhelyezkedő Etéd és falvainak (Énlaka, Küsmöd, Kőrispatak, Siklód) népességmegtartó ereje már gyengébb, össznépességük csökken. 1981-től természetes fogyás mutatkozik.

A *Nyikómente* községeinek és falvainak helyzete demográfiai téren jobb. Farkaslakát és 8 faluját, Oroszhegyet 6 falujával, valamint Siménfalvát 14 falujával együtt soroljuk ide. E viszonylag kedvezőbb helyzetű községekhez és falvakhoz sorolható a Hegyalja-térség községei és falvai: Zetelaka és Kápolnásfalu.

A Székelyudvarhelytől délre eső községek, Felsőboldogfalva, Székelyderzs és Kányád, valamint a két Homoród mentén levő Lövete, Homoródalmás, Homoródszentmárton és Oklánd viszonyai még rosszabbak. Nagyobb az elvándorlás, a fiatal korosztályba tartozó kisebb létszám miatt nincs már természetes szaporodás.

***

Az elemzés megállapításai közül azt kívánjuk kiemelni, hogy a városokba tömörült népesség révén Hargita megye még több évtizedig jelentős népességi tartalékokkal rendelkezik. Ez nagyon fontos az 1990 után bekövetkezett változások körülményei között. A működő külföldi tőke oda áramlik be, ahol olcsó és jól képzett munkaerőt talál. Természetesen megfelelő infrastruktúrára is szükség van. A most meglévő munkanélküliségi gondok a későbbi években elönnnyé válnak.

Az elemzés több esetben rámutat arra, hogy 1990-ban elindult egy olyan folyamat, mely az elfogyás irányába mutat. Vigasztalhatjuk magunkat azzal, hogy mind Magyarországon, mind az európai országokban a törzsnépesség fogy. Magyarországon az elfogyás már 1981-ben megindult. A gazdagabb európai országok munkaerő-gondjaikat már más földrészekről származó népesség befogadásával oldják meg. Előbb munkavállalók, majd letelepülők. Láthatjuk az elemzésből, hogy az elfogyási folyamat kezdete Hargita megyében egyaránt érinti a magyar és a román anyanyelvű lakosságot. A népesség fogyása csak egy ideig jelent könnyebbséget mind az egy gyermeket nevelő családnak, mind az országnak. Később számos gond jelentkezik: megnövekedett idős korú népesség eltartása, egyes gazdasági területeken munkaerőgondok, de kevesebb iskola kell, és így tovább. Jó lenne a jövő gondjainak úgy elébe menni, hogy a családok támogatásával lassítsuk a népesség fogyásának irányába mutató tendenciát.